

Az élelmiszerszabályozás és élelmiszer-biztonság aktuális kérdései

Hazánk csatlakozása az Európai Unióhoz új és nagy kihívást jelent az egész magyar élelmiszergazdaság számára. Az élelmiszerek előállításának és forgalmazásának szabályozása alapvetően harmonizált, de folyamatosan nagy erőfeszítésre van szükség az előírások gyakorlati alkalmazásához, továbbá a gyorsan változó új rendelkezések haladék nélküli bevezetéséhez. Ezt a gondolatot, illetve az EU-tagságunk eddigi egy éve alatt szerzett tapasztalatok elemzését tűzte napirendre az EOQ Magyar Nemzeti Bizottság által 2005. május 12-én Budapesten rendezett egész napos szakmai konferencia, ahol ismert magyar szakemberek tartottak előadást és konzultációt a fenti témákban.

Dr. Molnár Pál, az EOQ MNB elnöke bevezetőjében hangoztatta, hogy az egységes európai piac nagy lehetőségeket tartogat számunkra, ugyanakkor nagy kihívás is, mert az áruk szabad áramlásának biztosítása jegyében nem áll módunkban a hazai piac kellő védelme. Lehetőségeinket eddig még nem sikerült teljes mértékben kiaknázni: erre utal az a tény, hogy bár a minőség tekintetében a magyar élelmiszerek megállják a helyüket, export volumenünk mégis csak szerény emelkedést mutat - ezzel szemben importunk jóval nagyobb mértékben növekedett. A piac valójában még nem kezeli súlyának megfelelően a jobb minőséget: itt kerülnek előtérbe a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) piac- és fogyasztóvédelmi feladatai.

Az élelmiszer-biztonság és a táplálkozástudomány összefüggéséről tartott előadást **Dr. Ródlér Imre** mb. főigazgató főorvos (OÉTI). Bevezetőben idézte Anthelme Brillat-Savarin francia gasztronómus (1755-1826) híres mondását: „A nemzetek sorsa attól függ, hogy miként táplálkoznak.” Különösen így van ez napjainkban, amikor az egyének és a családok táplálkozásából áll össze egész nemzetek egészségi állapota. Magyarországon az OÉTI felmérése szerint minden, a táplálkozástól függő megbetegedés csírái már általános iskolás korban megtalálhatók. A rögzült szokások megváltoztatásához generáció váltásra, évtizedekre van szükség! Pedig a szív- és érrendszeri megbetegedések 50%-a, a daganatos betegségek 30%-a helyes táplálkozással és megfelelő, egészségesebb életmóddal megelőzhető lenne! Ezáltal hazánkban évente mintegy 45 ezer ember életét lehetne megmenteni. A kiegyensúlyozott, változatos és vegyes táplálkozás mellett fizikailag aktív életstílusra, továbbá a dohányzás és az alkohol fogyasztás erőteljes visszaszorítására van szükség. Ezt mutatja az egészséges táplálkozás háza:

Tojásból napi 1 darab elfogyasztása ajánlott, friss zöldséget és gyümölcsöt viszont naponta 3-5 alkalommal is fogyaszthatunk. A napi folyadék szükséglet 1,5-2 liter (5-6 pohár). Egészséges felnőtt emberek számára a táplálék kiegészítők (pl. vitaminok) alkalmazása kiegyensúlyozott és változatos táplálkozás mellett felesleges, mert hatástalan, sőt egyes esetekben káros is lehet.

Dr. Rácz Andre osztályvezető (FVM Élelmiszeripari Főosztály) ismertette az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszer-biztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról szóló 178/2002/EK számú rendelet gyakorlati alkalmazásával kapcsolatos legfontosabb kérdéseket. Az egységes értelmezés érdekében az Európai Bizottság Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatósága (DG SANCO) informális keretek között létrehozott egy nemzeti szakértőkből álló munkacsoportot, hogy megvizsgálják a rendelet végrehajtásával kapcsolatban felmerülő kérdéseket és alakítsanak ki konszenzust. Ezt elősegítendő a Bizottság 2004. április 19-re találkozót szervezett a rendelet végrehajtásával összefüggő általános kérdések megvitatására, amelyen a tagállamok, a termelők, az ipar, a kereskedelem és a fogyasztók képviselői egyaránt részt vehettek. A folyamat záróakkordjaként az Élelmiszerlánc és Állategészségügyi Állandó Bizottság (SCoFCAH) 2004. végén jóváhagyta az „Útmutató a 178/2002 alkalmazásáról” című dokumentumot, amely segítséget kíván nyújtani minden élelmiszeripari szereplőnek a rendelet jobb értelmezhetősége, helyes és egységes alkalmazása érdekében (a konferencia résztvevői nyomtatott formában megkapták az Útmutató teljes szövegét). A dokumentumban a következő témakörök kerülnek terítékre:

- Kötelezettségek, felelősség (17. cikk);

- Nyomon követhetőség (18. cikk);
- Élelmiszerek és takarmányok piacról való kivonása, visszahívása, illetve az ezekkel kapcsolatos tájékoztatás (19-20. cikk) az élelmiszerbiztonsági szabályokkal összefüggésben (14-15. cikk);
- Import és export (11-12. cikk).

Az EU adalékanyag-szabályozás várható változásait foglalta össze röviden **Dr. Sohár Pálné** főosztályvezető (OÉTI). Az élelmiszer adalékanyagokat az Unió eddig direktívákban szabályozta, amelyek átvétele a jogharmonizáció keretében mint a Magyar Élelmiszerkönyv egy-egy előírása valósult meg. A jövőben várható e direktívák kiváltása rendeletekkel, ami a tagállamok mozgásterét szűkíti. Jelenleg a Magyar Élelmiszerkönyv szerint adalékanyag minden olyan élelmiszerként önmagában nem fogyasztott és jellemző élelmiszer összetevőként nem alkalmazott anyag - tekintet nélkül arra, hogy van-e tápértéke -, amelyet az adott élelmiszer gyártása, feldolgozása, elkészítése, kezelése, csomagolása, szállítása és tárolása során technológiai célból, szándékosan adnak az élelmiszerhez, melynek eredményeként önmaga vagy származéka közvetlenül vagy közvetetten az élelmiszer összetevőjévé válik. Az adalékanyagokra vonatkozó élelmiszerkönyvi előírások három csoportba sorolhatók:

- I. Élelmiszer adalékanyagok felhasználása
- II. Élelmiszer adalékanyagok tisztasági-minőségi előírásai
- III. Aromaanyagok

Magyarország egyéves EU tagságának tapasztalatait összegezte előadásában **Dr. Vajda László** főcsoportfőnök (FVM). Sokévszázados hagyományainkra, természeti adottságainkra és a többnyire pozitív agrárkülkereskedelmi mérlegünkre támaszkodva nagy elvárásokkal léptünk be az Európai Unióba; ezzel szemben az első év vegyes tapasztalatokat hozott számunkra, mivel előnyök és nehézségek egyaránt előfordultak. Részesei lettünk ugyan a 450 millió fogyasztót tömörítő egységes európai piacnak, csak hogy a piacok megnyílása mindkét irányban érvényes folyamat: ennek tudható be, hogy míg 2004-ben a kivitelünk 7%-al növekedett, addig behozatalunk 30%-al lett magasabb! További lépéseket kell tehát tennünk a magyar termékek versenyképessége és a fogyasztókhoz való eljuttatása érdekében.

Hasonló súllyal jelentkezik a támogatások kérdése: 2004-ben összesen 300 milliárd forint támogatással számoltunk, ami forrás oldalon rendelkezésre is állt, de - főleg adminisztrációs okokból - nem jutott el idejében a magyar termelőkhöz. Az EU támogatások igénylése, dokumentálása, kifizetése és ellenőrzése tehát olyan újszerű kihívást jelent, amelyhez feltétlenül alkalmazkodnunk kell! Nem volt zökkenőmentes az intervenciós rendszerhez való csatlakozásunk sem: az intervenciós tároló terek biztosítása, illetve a szerződések megkötése teljesen újszerű feladatot jelent. Kedvező tapasztalatokat szereztünk viszont az európai állat- és növényegészségügyi, valamint élelmiszerbiztonsági és minőségügyi előírások átvétele terén.

Előre tekintve a 2005/2006-os évekre mindenképpen optimisták lehetünk, mivel a piachoz való igazodás előnyei már kezdenek jelentkezni. A 2005. évi pénzek kifizetése már nem fog nagyon elhúzódni és 2006-ban kivitelünk ismét meghaladhatja a behozatalt. Az eredetvédelem (a magyar eredet kizárólagosságának elismerése) szerves részét képezi minőségpolitikánknak: ebből a szempontból rendkívül jó hír, hogy az Európai Bíróság elutasította az olasz kérést a „Tocai” név használatával kapcsolatban.

Az EU ellenőrzések eddigi tapasztalatairól számolt be **Dr. Biacs Péter** főigazgató (Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal). Az Európai Unió élelmiszer és takarmány ellenőrzése a tagállamok ellenőrzési rendszerére épül. Az Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság (DG SANCO) ugyan létrehozott egy ellenőrző hatóságot, az Élelmiszer és Állategészségügyi Szervezetet (FVO), amely éves munkaterv szerint 5 napos látogatásokat (missziókat) tart a tagországokban, de maga közvetlenül nem ellenőriz, csak felügyeli a tagországokban folyó munkát. Magyarországon a 2002. évtől kezdve összesen 11 ilyen élelmiszer ellenőrzés zajlott le, ezek többsége az állati eredetű élelmiszerekkel volt kapcsolatos. Az EU ellenőrzés nem közvetlenül történik, hanem az illetékes magyar hatóság bevonásával, így tulajdonképpen az ellenőrzést ellenőrzik. Az ilyen ellenőrzések számunkra leginkább kritikus pontja az utóellenőrzés, azaz a korábbi missziók kifogásaival kapcsolatban tett (vagy éppen nem tett) lépésekre való visszatérés. A soron következő ún. általános ellenőrzést 2005. június végén tartják. A legtöbbször visszatérő kifogás a magyar élelmiszer ellenőrzés széttagoaltságával kapcsolatos, így most is kemény vitákra lehet számítani.

Az élelmiszeripari termékek aktuális jelölési problémáit tekintette át előadásában **Dr. Jókúti András** jogharmonizációs tanácsadó (FVM Élelmiszeripari Főosztály). A jogi háttér részletes ismertetése után felsorolta az allergén összetevőket és a 19/2004. (II.26.) FVM-ESZCSM-GKM számú rendelet legutóbbi módosításait (lásd: 167/2004. (XI.29.) és 38/2005. (IV.27.) számú FVM-EüM-GKM rendeletek). Az ún. 25%-os szabály törlésével kapcsolatos kivételek nem vonatkoznak az adalékanyagokra és az allergénekre. Maga az EU-s allergén lista is változhat, hiszen a 2003/89/EK számú irányelv előírja annak rendszeres felülvizsgálatát. Ugyancsak fontos megemlíteni, hogy az Európai Unió jelenleg egy átfogó szabályozás megteremtésén dolgozik az élelmiszereken alkalmazott, a tápanyag összetételre és az egészségre vonatkozó állítások tekintetében. A jogszabály rendeleti formában kerül majd kihirdetésre, ami azt jelenti, hogy Magyarországon is közvetlen hatállyal bír majd, kötelezettségeket teremtve az élelmiszeripar szereplői számára.

A rövidesen megjelenő „ISO 22000: Élelmiszer-biztonsági irányítási rendszerek. Az élelmiszerláncban résztvevő szervezetekre vonatkozó követelmények” című új szabványt ismertette előadásában **Petró Ottóné dr.**

főosztályvezető-helyettes (Magyar Szabványügyi Testület, ISO 34 Titkárság). A Codex Bizottság megfogalmazása szerint: „Az ISO 22000 lesz az egyetlen nemzetközileg elismert olyan élelmiszer-biztonsági irányítási rendszerszabvány, amely függetlennek tekinthető, mivel azt non-profit szervezet dolgozta ki, szemben a különböző profitorientált szervezetek által erre a célra készített dokumentumokkal. Ezért azok a cégek, amelyek az ISO 22000 alapján szereznek majd tanúsítványt, joggal elvárhatják a hatóságok részéről a hivatalos elismerését annak, hogy rendszerük megfelel az élelmiszer-biztonsági követelményeknek...” Az ISO 22000-es a későbbiekben egész szabványcsaláddá bővül majd: az ISO 22001 lesz a jelenleg érvényben levő „ISO 15161:2001: Irányelvek az ISO 9001:2000 alkalmazásához az élelmiszeriparban és az italgyártásban” című szabvány felülvizsgált változata; az ISO 22002 az ISO 9001 mezőgazdaságban való alkalmazásához nyújt majd útmutatást; az ISO 22003 az élelmiszer-biztonsági irányítási rendszerek auditálását és tanúsítását végző testületekre vonatkozó követelményeket fogja tartalmazni; az ISO 22004 az ISO 22000 alkalmazásához nyújt majd útmutatást; végül az ISO 22005 általános alapelveket és útmutatót közöl majd a nyomon követhetőségi rendszer kialakításához a takarmány- és az élelmiszerláncban.

Dr. Sebők András ügyvezető (Campden & Chorleywood Élelmiszeripari Fejlesztő Intézet Magyarország Kht.) az auditor szemszögéből tekintette át a kereskedelmi láncok élelmiszer-biztonsági szabványainak alkalmazási tapasztalatait. Az önkéntes szabványok (IFS, BRC, EFSIS) sok területen többet követelnek, mint a jogszabályokban előírt minimum. Az alapvető szakmai tartalomban nincs lényeges eltérés, csak kisebb részletekben (pl. eltérő súlyozás, az auditor számára biztosított önállóság stb.). A szakmailag helyesen kialakított és hatékonyan működtetett rendszer ugyanis gyakorlatilag mindegyik szabványnak megfelel. Fontos az élelmiszerlánc-szemlélet: a rendszer alapja a termék-, illetve a folyamattervezés, majd a legyártott termékeket egy biztonságos ellátási láncon keresztül kell eljuttatni a fogyasztóhoz. A rendszer kialakítása során jellemző hiba lehet például a vezetés felelősségének és elkötelezettségének hiánya vagy a minőség megőrzési idő helytelen megállapítása és a validálás elmaradása. Egyéb túlkapások is előfordulhatnak: nem a reális veszélyeknek megfelelően alakítják ki a kritikus szabályozási pontokat, túl szigorú kritikus határértékeket vagy műszaki követelményeket írnak elő, ésszerűtlen megoldásokat (pl. fémdetektor) erőltetnek ott is, ahol azok nem alkalmazhatók, sőt növelik az idegen anyag szennyeződés kockázatát.

A beszállítói ellenőrzések tervezésének tudományos alapja a kockázatelemzés lehet - állapította meg előadásában **Gyaraky Zoltán** élelmiszer üzletág vezető (SGS Hungária Kft.). A lényeg, hogy a vizsgált folyamatot befolyásoló kockázatokról minél több hiteles információval rendelkezünk. Maga a kockázatelemzés nem más, mint a folyamatok tervezéséhez, értékeléséhez, a vezetői döntések tudományosan megalapozott előkészítéséhez hatékony

segítséget nyújtó, széles körben alkalmazott eljárás, technika. A beszállítói kockázatelemzés elvégzéséhez fontos, hogy a vezetői döntések előkészítéséhez minél több, a kockázatot (megbízhatóságot) befolyásoló tényezőt vegyünk figyelembe. Végezetül az előadó egy alkalmazási példán keresztül mutatta be a beszállítói kockázatelemzés lépéseit: 1.) a kockázat értékeléshez figyelembe veendő kritikus biztonsági tényezők kiválasztása és azok pontozásos értékelési követelményeinek meghatározása; 2.) a kockázat értékelés matematikai modelljének felállítása; 3.) kockázat kezelés (az évenkénti auditok és a termékvizsgálatok száma az egyes beszállítóknál) és kockázat kommunikáció a kockázati arányszám meghatározása alapján.

A fenntartható élelmiszer-biztonsággal kapcsolatos feladatokat elemezte előadásában **Dr. Erdős Zoltán** ügyvezető (Qualiment Kft.). Az ún. forrósodó helyzet függvénye szerint az élelmiszer-biztonság helyzete az időben egyre gyorsulva romlik, így kutatási, előrejelző és intézkedési programokat kellene indítani a táplálkozás-egészségügyi változások, a termékfejlesztés, a fogyasztóvédelem, az oktatás és a jogalkotás területén egyaránt. Az első nagy feladat lehet az érintett szervezetek együttműködésének javítása, a helyzetfelmérés, valamint az elemzések és a prognózisok kialakítása. A legfontosabb problémakörök közé tartozik a népesedés és a globalizáció, a biodiverzitás fenntartása, az ivóvíz készletek megőrzése, a klímaváltozás hatásainak kezelése, továbbá az egészséggel, a táplálkozással és az életmóddal kapcsolatos tudatosság fejlesztése. Sajnos, a problémák 70%-ára nincs ráhatásunk, 24%-át csak kismértékben tudjuk befolyásolni, míg 35%-a olyan jellegű, amire „majdcsak kitalálunk valamit”.

A konferencia a hallgatóság kérdéseire adott rövid válaszokkal fejeződött be.

Várkonyi Gábor

Az agrárgazdaság helyzete és aktuális minőségügyi feladatai Magyarországon

Az Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottság (EOQ MNB) a fenti címmel rendezett 2005. október 6-án egynapos szakmai konferenciát a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium színháztermében. Magyarország 2004. májusi csatlakozása ugyanis új kihívást jelentett hazánk egész agrárgazdasága számára. A mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek előállításának és forgalmazásának szabályozása alapvetően harmonizált, de nagy erőfeszítésre van szükség az új követelmények teljesítéséhez és a gyorsan változó szabályozások haladék nélküli bevezetéséhez. Az EOQ MNB teljes szívvvel és lélekkel hozzá kíván járulni az élelmiszergazdaság minőségügyi problémáinak megtárgyalásához, az összes érdekelt fél bevonásához, illetve jól megalapozott

ajánlások kidolgozásához és minden egyéb hasznos minőségügyi kezdeményezés megvalósításához. Ehhez nem csupán maga a konferencia ad megfelelő háttérrel, hanem az EOQ MNB Mezőgazdasági Szakbizottság e rendezvény keretében történő megalakítása is.

A nemzeti gyásznapi alkalmából a konferencia résztvevői egyperces néma felállással adóztak az aradi vértanúk emlékének.

Dr. Molnár Pál, az EOQ MNB elnöke, mint házigazda köszöntötte a mintegy 120 résztvevőt, nagy megtiszteltetésnek véve az érdeklődést. Az EOQ MNB 19. szakbizottsága, a Mezőgazdasági Szakbizottság program szerinti megalakulása fordulatra utal a szemléletváltás tekintetében, más és szélesebb megközelítésbe helyezve az egész minőségügyet. Ezt különösen időszerűvé teszi a 2004. májusi EU csatlakozásunk. Az egységes európai piac ugyanis 450 millió ember ellátását biztosítja, miközben a mezőgazdaság a túltermelés gondjaival küszködik. Saját bőrünkön tapasztaljuk ugyanakkor, hogy a minőségi verseny nem olyan egyértelmű a piacon, mint azt korábban gondoltuk; gyengébb minőségű termékek is bekerülnek a forgalomba s ennek következtében pozitív agrármérlegünk romlik - az exporttal szemben nő az import, aminek a minősége gyakran kívánnivalót hagy maga után. Várható, hogy a jövőben piaci árkiegyenlítődés következik be, ami ismét előtérbe helyezi a minőséget. Versenytársaink már rájöttek erre: például az osztrák mezőgazdasági terület 11%-án biogazdálkodást folytatnak, amihez Magyarország is kedvező adottságokkal rendelkezik, de hiányzik a kellő propaganda.

"A termőföldtől az asztalig!" szlogen jegyében először az EU 2000-ben kiadott Fehér Könyve fogalmazta meg a komplex, láncszerű szemléletmód szükségességét, ugyanis a mezőgazdasági alapanyag minősége - ami később már csak igen nehezen és költségesen módosítható - alapvetően befolyásolja a fogyasztásra kerülő kész élelmiszerek biztonságát és minőségét. A mai európai szabályozás egyik hiányossága abban jelölhető meg, hogy elsősorban az élelmiszer-biztonsággal foglalkozik, ami pedig csak egy részterülete a minőségügy komplex kérdésének. Várható, hogy a jövőben a nemzeti szabályozás nagyobb szerephez jut majd ezen a téren.

Mi hát a teendő?

Mivel a termelői, az előállítói és a feldolgozó felelősség erőteljes növekedésére lehet számítani, az élelmiszerlánc szereplőinek egyre több pénzt kell áldozniuk a minőségügyre, amit az állam nem vesz át tőlük. Feltétlenül figyelembe kell venni, hogy a termék és a szervezet minősége összefügg egymással: a minőségorientált szervezeteknél ugyanis a termékek minősége is jó! Érdemes tehát a minőségügyi technikákat és rendszereket más területekről adaptálni és alkalmazni, különös tekintettel a rövidesen megjelenő ISO 22000

szabvány értelmese bevezetésére (élelmiszer-biztonsági irányítási rendszerek). Előtérbe kerül a szervezetek önértékelése, amihez nagy segítséget nyújt a már idén ősszel meghirdetésre kerülő Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj. Növelni kell a jó minőségű élelmiszerek presztízsét, amihez elengedhetetlen az együttműködés a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, a kormány és a terméktanácsok között; de erőteljesen lobbizunk azért is, hogy a jövőben a minőségügyi fejlesztések legalább a korábbi támogatás 50%-át megkaphassák. Mindezekhez jó alapot és lehetőséget nyújt a Mezőgazdasági Szakbizottság megalakítása.

Dr. Vajda László főcsoportfőnök (FVM EU Koordinációs Főosztály) az EU-tag Magyarország eddigi tapasztalatait ismertette a Közös Agrárpolitika terén. A negatív tapasztalatok között említette, hogy a 2004. gazdasági-termelési évre szóló támogatások késve érkeztek meg a magyar gazdákhöz. Ezen a téren azonban lényeges előrelépés történt: 2005. végéig a gazdák megkapják az EU-s támogatás nagy részét, kb. 80%-át. Várható, hogy 2006. február végéig a 30%-ot kitevő nemzeti támogatás is megérkezik a címzettekhez. Még ebben az évben sor kerül további 30 milliárd forint SAPARD és AVOP támogatás kifizetésére, de október közepétől megkezdődik az agrárkörnyezetvédelmi támogatások folyósítása is.

Ugyancsak javulás tapasztalható az intervenció területén, amihez az is hozzájárult, hogy idén alacsonyabb volt a gabonatermés Európában. 2005-ben már egyre kiegyenlítettébbé válik az export-import arány: kivitelünk tovább nőtt és mintegy 3,7 milliárd eurót tett ki; behozatalunk értéke 2,1 milliárd euro volt, de év végéig az egyenleg további javulásával lehet számolni. Mindent egybevéve tehát agrárgazdaságunk az EU csatlakozás nyertese lehet!

A következő időszak számunkra legfontosabb fejleményeit és az abból adódó feladatokat az előadó az alábbiak szerint foglalta össze:

1. Alapvető gazdasági érdekünk a 2007-2013. évre szóló költségvetési keretek (Financial Perspectives) elfogadása.
2. 2005. decemberében Hongkongban miniszteri találkozó zárja le a WTO tárgyalások jelenlegi fordulóját. Várható a vámok és a belföldi támogatások további csökkentése a mezőgazdaságban, illetve a fejlődő országoknak nyújtott piacra jutási támogatás (a kereskedelem liberalizálása). Az Európai Unió belül mi csak mérsékelt piaci nyitásban vagyunk érdekeltek, így figyelemre méltó a magyar és a francia álláspont közeledése.
3. A Közös Mezőgazdasági Politika (KAP) további reformjára a brit elnökség várhatóan 2005. novemberében terjeszt elő javaslatot.
4. A cukorpiaci rendtartás reformja továbbra is napirenden van: a túltermelés és a versenyképtelen árak miatt az Európai Bizottság lényeges, mintegy 39%-

os árcsökkenést javasol. A termelés indokolt visszafogása mellett a termelők és a feldolgozók kompenzációt kapnának, hogy könnyebben átálljanak más javak termelésére. Itt még további egyeztetésekre van szükség.

5. Magyarország lehetőséget kapott az átmeneti, egyszerűsített támogatásra, ami legkésőbb 2007-ig tart, ekkor azonban vissza kell térnünk a korábban megkezdett reformra. Az FVM már dolgozik rajta, hogy a gazdák fel tudjanak készülni a támogatások szétválasztására, azaz a közvetlen mezőgazdasági támogatások mellett az egyes régiókra meghatározott támogatások igénybe vételére is.
6. Az egységes európai piacon új megvilágításban kerül előtérbe a minőség fogalma: felértékelődik a minőséglelek alkalmazása és az eredetvédelem. Ma már nem csak szakmai berkekben folyik ilyen irányú vita, hanem a széles közvéleménnyel is.

Kérdésekre válaszolva Dr. Vajda László elmondotta, hogy a multik egyre növekvő jelenléte az élelmiszer kereskedelemben (nálunk: 65%) óriási kihívást jelent a mezőgazdasági termelők számára nem csak Magyarországon, hanem Nyugat-Európában is. Fenyegetéssel vagy adminisztratív eszközökkel nem lehet rábírní őket a magyar termékek vásárlására, mivel kizárólag pénzügyi megfontolások alapján döntenek. A kereslettel szemben tehát a kínálatnak is koncentrálnia kell (termelői szervezetek létrehozása), amellet a kormányzat is párbeszédre törekszik a multikkal. A hazai termékeket ugyan nem preferálhatjuk a belépés óta, de a kereskedelmi hálózatok és a nagyüzemek ellenőrzése hatékony eszközt jelenthet a minőségvédelem területén és a kiváló minőségű magyar termékek piacra juttatásában. Itt kap nagy szerepet a magyar termékek reklámjának és kommunikációjának növelése.

Az élelmiszerek és a takarmányok hatósági ellenőrzése Magyarországon

A hatósági ellenőrzés aktuális feladatairól szólva **Dr. Süth Miklós** főosztályvezető (FVM Állategészségügyi és Élelmiszerellenőrzési Főosztály) röviden megvizsgálta előadásában, hogy miként kapcsolódik egymáshoz nálunk a mezőgazdaság, az élelmiszeripar és a takarmány termelés ellenőrzése, illetve hogyan olvadnak be azok az európai szabályozásba. Mivel a WTO (Kereskedelmi Világszervezet) továbbra is serkenti az áruk szabad mozgását, a kínálati piac fennmaradása és az olcsó élelmiszerek megjelenése várható - ezáltal az üzlet élet-halál kérdésévé válik. Az EU célja ezzel szemben a sokszínűség (pl. agrár specialitások) megőrzése még akkor is, ha a gazdasági racionalitás a diverzifikálás ellen dolgozik: meg kell tehát találni a mindenki számára kielégítő egyensúlyt. A külkereskedelem élénkülésének mértékében a mezőgazdaság részaránya jelentős mértékben csökkenhet, aminek azonban pozitív hozadéka is van: komoly fejlődés mutatkozik az élelmiszer-biztonság és a minőség terén!

Végigtekintve az elmúlt bő egy évszázadon, jelentős fejlődésnek lehetünk tanúi az állategészségügy és a közjólét területén: a 20. század első felében az egyedi beteg állatot helyezték az érdeklődés középpontjába (betegség kezelése, járványvédelem); ezzel szemben a század második felében már az egész állomány került a fókuszba (állomány-egészségtan, betegségektől való mentesítések, patogén csökkentési programok). 1990-től kezdve az átfogó láncszemlélet került előtérbe: először az élelmiszer előállítási lánc (standardizálás, tanúsítás, nyomon követés), majd napjainktól az egészségügyi kockázat egységes, integrált kezelése, vagyis az egész járványtani és élelmiszer-biztonsági lánc (madárinfluenza, szalmonellózis stb.) áll az érdeklődés homlokterében, amelyet egyre időszerűbbé tesz a zoonózisoktól (állatokról emberekre áterjedő betegségek) való félelem is. Az OIE (Nemzetközi Állategészségügyi Szervezet) állásfoglalása így fogalmaz: "A nemzetközi kereskedelem jelentőségének növekedése miatt az egészségügyi kockázat egységes, integrált kezelése elengedhetetlen az állati eredetű termékek előállításának minden szakaszában a «vasvillától a villáig»". Ehhez mindenképp előtérbe kell egy átlátható, komplex ellenőrzési rendszer kiépítésére van szükség az élelmiszerlánc teljes hosszában. Az új közösségi szabályozás szerint az élelmiszer-biztonsági és minőségi felelősség az élelmiszeripari vállalkozót terheli (pl. önellenőrzés); a hatóságnak pedig a keretként szolgáló feltételeket és jogszabályi háttérrel kell megteremtenie, végrehajtva az effektív ellenőrzést is. A hatóság azonban nem "pellengérré állít", hanem igyekszik együttműködni a termelővel, tág teret engedve a nyilvánosság részére is.

Hazánkban a hatósági állategészségügyi és élelmiszer ellenőrző szolgálat ellenőrzi az előállító és a forgalmazó eljárási garanciáját olyan mélységig, amennyire csak lehetséges: a régi "parancs alapú" hatósági tevékenység mára "kockázat alapúvá" (inspektori szemlélet helyett auditori szemlélet) szelődött: a hatósági ellenőrzésben is a minőségirányítási szemlélet uralkodik. Az önellenőrzésre építve a hatósági ellenőrök jelen vannak az élelmiszerlánc különböző pontjain, így 2004-ben több mint egymillió mikrobiológiai vizsgálatot, közel 250 ezer toxikológiai vizsgálatot és megközelítőleg 60 ezer analitikai (minőségi) vizsgálatot végeztek.

A hatósági takarmány ellenőrzések 2004. évi tapasztalatait ismertette előadásában **Salamon Aurél** osztályvezető (FVM Állategészségügyi és Élelmiszerellenőrzési Főosztály). Magyarországon összesen 761 regisztrált takarmány előállító üzem van, amelyek 40,4%-a rendelkezik EU engedéllyel. Az elmúlt évben összesen több mint 4,45 millió tonna takarmányt állítottak elő, amelynek 41%-a forgalmazásra került. Az üzemek 75%-a folyamatosan működik. A hatóság 2004-ben összesen 6689 alkalommal hajtott végre ellenőrzést a takarmány előállító, illetve a forgalmazó helyeken. Vizsgálták többek között a tiltott és nem kívánatos anyagoktól való mentességet, a mikrobiológiai és a radiológiai szennyezettséget, a gyártás technológiát, a nyomon követhetőséget, a

kész takarmányok jellemző tulajdonságait, illetve azok kiszerezését és jelölését. A kifogásolható termékek aránya az előkeverékek és a kiegészítő takarmányok esetében volt a legmagasabb (5%-on felül). Összesen 2339 szankcionálási eljárást helyeztek folyamatba: írásbeli figyelmeztetésre 411, minőségvédelmi bírság kiszabására pedig 45 esetben került sor.

Dr. Mézes Miklós egyetemi tanár (Szent István Egyetem) ismertette a mikotoxinok határértékeit a takarmányokban. A mikotoxinok a penészgombák másodlagos anyagcsere termékei, amelyek a termőterületen és a tárolás során egyaránt termelődhetnek penészgomba fertőzés hatására. A gazdasági állatoknál tünetmentes, a termelés szintjét csökkentő vagy klinikai tünetekkel is járó mérgezést okozhatnak. A takarmányok feldolgozása során nem, vagy csak részlegesen bomlanak le, illetve metabolizálódnak. Az intenzívebb termelés fokozza a növények és az állatok érzékenységét, a jobb analitikai módszerek pedig növelik a kimutathatósági értéket (élelmiszer-biztonsági kockázat). Az Európai Unióban a takarmányok maximális mikotoxin tartalmát a 29/1999/EK és a 32/2002/EK számú rendeletek szabályozzák; Magyarországon a mikotoxin határértékeket a takarmányokban a 43/2003. (IV.28.) FVM számú rendelet határozza meg. A Magyar Tudományos Akadémia Állatorvostudományi Bizottsága 2003-ban ugyancsak közölt adatokat a takarmányokban levő mikotoxinok határértékeire vonatkozóan.

A HACCP rendszer takarmánykeverő üzemekben való kialakításának és alkalmazásának lehetőségét ismertette előadásában **Zilahyné Kiss Éva** szaktanácsadó. Felhívta a figyelmet az ún. "telepi vakság", vagyis a megszokás veszélyeire; a hosszú ideje azonos módon végzett dolgok felett könnyen átsiklik az ember, figyelmen kívül hagyva a változtatás lehetőségeit. A fejlesztéshez mindenképp a vezetőség egyetértését kell megnyerni, majd nagy szerep hárul a szaktanácsadókra is: közösen kell végigjárni a keverőüzemet, mert csak így lehet meghatározni a javítás irányát. Az általános rendcsinálás keretében a szaktanácsadó olyan hibákra hívja fel a figyelmet, amire a helybeliek nem is gondolnak; ezek kijavítása többnyire még pénzbe sem kerül. Ezután folyamatábrát kell készíteni az alábbi szempontok szerint: 1.) Minden műveleti lépést tartalmazzon egészen a kész takarmányig; 2.) A sematikus gyártási rajz mutassa be az anyag útját és így kiderül, hol kell javítani a technológiát; 3.) Az épületek és a berendezések helyét reprezentáló teleprajz segít az anyagok és az emberek, de mindenképp a veszélyes hulladékok mozgási útirányának meghatározásában.

A szabályozások kialakítására és rögzítésére szolgál a HACCP Kézikönyv; ha ez túl vastagra sikerül, akkor a szabályozásokat külön csoportba lefűzve kell gyűjteni. Az egységes rendszer kialakításához célszerű segítségül hívni az ISO 9000 szerinti minőségirányítási rendszert. A HACCP rendszer teljes kialakítása lehetővé teszi az egész gyártási folyamat ismertetését, az egyes műveletekért felelős személyek kijelölését, illetve a dokumentálás rendszerének

meghatározását. Ha a keverőüzemben már korábban is jól működő dokumentációs rendszer volt, semmiképpen sem szabad azt lerombolni, hanem - akár kompromisszumok árán is - azt kell alkalmassá tenni az új követelmények biztosítására. Az alapanyagok beérkezéséhez és ellenőrzéséhez célszerű a vizsgálandó paramétereket tartalmazó mintavételi utasítást kidolgozni.

A most kialakítás alatt álló Magyar Agrárgazdasági Minőség Díjról tartott előadást **Újhelyi Sándor** vezető főtanácsos (FVM Élelmiszeripari Főosztály). A rendszer tanúsítások és a tevékenység díjak mellett a termékek elismerési formái is előtérbe kerülnek, például a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban (OMÉK- és Foodapest díjak), az erdészetben (National Floor Show), de terjednek az ágazattól független elismerések is (pl. Magyar Termék Nagydíj, Magyar Minőség Háza). A Magyar Agrárgazdasági Minőség Díjról szóló rendelet megjelenése a napokban várható. Erre a díjra pályázhatnak az FVM szakmai felügyelete alá tartozó valamennyi területen működő szervezetek, vállalkozások. Évente 5 szervezet díjazható, a díjátadásra minden év március 15-én kerül sor. A díj formája: elismerő oklevél és réztábla. A díjazottak névsora a Magyar Közlönyben és az FVM hivatalos lapjában jelenik meg. Az elismerés visszavonható!

A pályázati felhívást a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által kinevezett 9 fős bizottság készíti el, majd január 15-ig szakértők bevonásával elbírálja a beérkezett pályázatokat és díjazási ajánlásait az FVM Humánpolitikai Főosztályán keresztül a miniszter elé terjeszti; indokolt esetben javaslatot tesz a díj visszavonására is. A Magyar Agrárgazdasági Minőség Díj elnyerése nagy erkölcsi elismerést és szakmai rangot jelent; olyan üzenetet küld a partnerek felé, miszerint egy sikeres vállalkozásról van szó, amely folyamatosan jó minőségű termékeket és szolgáltatásokat nyújt. Mivel a név kötelez, ösztönzi a belső fejlesztést is ("Jót 's jól"). A pályázat általános feltételei közé tartozik a minőség iránti elkötelezettség, a minőségirányítási rendszer megléte, a vevők és a dolgozók elégedettsége, valamint a belső erőforrások feltárása és az ezen alapuló folyamatos fejlesztés.

Az OMMI által működtetett vágóállat minőségtanúsítási rendszer tapasztalatait és fejlesztési irányait tekintette át röviden előadásában **Dr. Flink Ferenc** intézeti főállatorvos, minőségmegbízott. Az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet a minőségi magyar állati termék tanúsítási rendszer kiépítésén dolgozik, amelyet az OMMI által elismert, ellenőrzött felnevelésből származó Minőségi Magyar Állati Termék védjegy reprezentál. A védjegy megszerzésének célja, hogy mindazon termelők részére, akik azt önként vállalják, tanúsítsa az adott állattartó telepen termelt, potenciális élelmiszernek számító termék előállításának körülményeit az OMMI által alapított és a Magyar Szabadalmi Hivatal által 152.618 lajstromszámon bejegyzett "Minőségi Magyar Állati Termék" védjeggyel. Ez a védjegy tanúbizonyosságul szolgál arra, hogy az ellenőrzött felnevelés során az állattenyésztési, állategészségügyi, állatvédelmi, takarmányozási és környezetvédelmi előírások betartásával előállított termék

élelmiszer-biztonsági szempontból megfelelő és minden olyan hatályos előírást kielégít, ami az ISO 9000 minősítésű vágó- vagy élelmiszer feldolgozó üzem beszállítója részéről elvárható. A védjegy célja a vonatkozó közösségi előírások betartásának és a termelés megfelelőségének deklarálása, továbbá a modern termelészervezési módszerek elterjesztése és a mezőgazdaság számára legjobb megoldások biztosítása. A hízó- és a vágósertés ágazatban a modellkísérleti szintet már meghaladta a bevezettség (3000 koca, kb. tízezer hízó); a hízó- és a vágómarha, valamint a broilercsirke esetében jelenleg folyik a modellkísérlet, az étkezési ponty rendszere pedig kidolgozás alatt áll. Feltétlenül tovább kell javítani a védjeggyel kapcsolatos PR tevékenységet.

Várkonyi Gábor

Megalakult az EOQ MNB Mezőgazdasági Szakbizottsága

Az EOQ MNB Mezőgazdasági Szakbizottságának alakuló ülésére a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban 2005. október 6-án „Az agrárgazdaság helyzete és aktuális minőségügyi feladatai Magyarországon” témájú rendezvény adott lehetőséget. **Dr. Molnár Pál** levezető elnök előterjesztésében került sor az EOQ MNB Mezőgazdasági Szakbizottságának megalakítására és tisztségviselőinek megválasztására. Ennek lehetővé tétele érdekében - a különféle kezdeményezéseknek eleget téve - az EOQ Magyar Nemzeti Bizottságának Vezetősége 2005. szeptember 1-i ülésén az érvényes Alapszabály értelmében elvi határozatot hozott a Mezőgazdasági Szakbizottság létrehozásának lehetőségéről, melynek legfontosabb feladatait az alábbiak szerint foglalta össze:

- Az agrárgazdaságban jól bevált minőségirányítási rendszerek figyelemmel kísérése és a legjobb gyakorlat terjesztése.
- Állásfoglalások és ajánlások kialakítása és képviselése a mezőgazdasági termékek és szolgáltatások minőségének javítása és a jó minőség elismertetése érdekében.
- A mezőgazdaság területén dolgozó szakemberek minőségügyi ismereteinek bővítése.
- Évente legalább 2-3 szakmai rendezvény megtartása.
- Szoros együttműködés és munkakapcsolat kialakítása az EOQ MNB Élelmiszeripari Szakbizottságával és más minőségügyi társszervezetekkel.

A jelenlévő mintegy 60 EOQ MNB tag - egyhangúlag ellenszavazat és tartózkodás nélkül - egyetértett a Mezőgazdasági Szakbizottság megalakításával.

Az ezáltal megalakult - sorrendben 19. EOQ MNB Szakbizottság - vezető tisztségviselőire az EOQ MNB Vezetősége a következő jelölteket javasolta:

Elnök: Dr. Süth Miklós, FVM Állategészségügyi és Élelmiszerellenőrzési Főosztály vezetője, országos főállatorvos

Társelnök: Varga Péter, a Bólyi Mezőgazdasági, Termelői és Kereskedelmi zártkörűen működő részvénytársaság (ZRT) vezérigazgatója

Titkár: Marton Ildikó, a MARUVIA Kft. ügyvezető igazgatója

A javasolt tisztségviselő-jelöltek bemutatkoztak és röviden ismertették a megalakítandó szakbizottság működésére vonatkozó szakmai elképzeléseiket. További jelöltekre új javaslat nem érkezett. Ezután a jelenlevő EOQ MNB-tagok egyhangúlag - ellenszavazat és tartózkodás nélkül - megválasztották a Mezőgazdasági Szakbizottság vezető tisztségviselőit. Az újonnan megválasztott elnök, társelnök és titkár köszönetet mondott a bizalomért és hangot adott annak az eltökéltségének, hogy szakmailag erős és hatékony szakbizottságot fognak működtetni.

Dr. Molnár Pál, az EOQ MNB elnöke kifejezésre juttatta, hogy a Mezőgazdasági Szakbizottság önálló működésébe nem beavatkozva az EOQ MNB Vezetősége segíteni fogja munkájukat és ígéretet tett arra, hogy a mezőgazdaság szakterületeire vonatkozó híreket várhatóan egyre nagyobb számban tartalmazó "Élelmiszervizsgálati Közlemények" című negyedéves szakfolyóiratot az EOQ MNB Mezőgazdasági Szakbizottságának tagjai a 2005. évre visszamenően a tagsági díj ellenében térítésmentesen szintén megkapják.

Várkonyi Gábor

Az EU élelmiszer minőségpolitikájáról szóló TAIEX szeminárium

Budapesten került sor az élelmiszerek minőségpolitikájáról szóló egész napos szemináriumra az Európai Bizottság Bővítési Főigazgatósága TAIEX Irodája és az FVM közös szervezésében június 7-én. A konferencia sikeres megvalósításáért magyar részről az FVM EU Koordinációs Főosztálya volt a felelős, az Élelmiszeripari Főosztály, illetve az Agrármarketing Centrum bevonásával. A rendezvény előkészítésében és megrendezésében aktívan közreműködött az Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottsága (EOQ MNB), és annak Hagyományos Élelmiszer Munkacsoportja.

A szeminárium célkitűzése az volt, hogy tájékoztatást nyújtson az EU minőségpolitikájáról a hatósági ellenőrző szervezetek szakembereinek, valamint a termelőknek, előállítóknak és szakmai szervezeteiknek. Fontos célkitűzése volt még a tagállami tapasztalatok bemutatása és az eredetvédelmi rendszerhez való kapcsolatának feltárása.

A konferenciát a TAIEX képviselőjében megnyitó **Alberik Scharpé** elnök kiemelte, hogy az 1992 óta hatályos 2081/92/EK és 2082/92/EK rendeletek

alapján eddig több mint 600 termék nyert közösségi oltalmat (PDO, PGI), illetve 15 termék közösségi tanúsítványt (TSG).

Dr. Vajda László főcsoportfőnök (EU Koordinációs Főosztály) az FVM vezetése nevében tartott köszöntőjében elmondta, hogy már a csatlakozási tárgyalások során napirenden volt a földrajzi árujelzős magyar termékek közösségi szintű eredetvédelmének kérdése, az erre pályázó termékek köre azóta bővült. Magyarország a 90-es évek végén a közép-kelet-európai országok közül elsőként csatlakozott az európai Euroterroirs programhoz. Mióta az EU tagjává váltunk, az agrártermékek behozatala lényegesen megnőtt, kivitelünk viszont csak kisebb mértékben növekedett. Annak érdekében, hogy kiváló magyar termékeink helyt tudjanak állni az EU belső és külső piacain, fontos, hogy megkülönböztető minőségi jellel (védjegy, földrajzi árujelző) lássuk el őket és ezt a fogyasztókkal is elfogadtassuk. A szeminárium célja az is, hogy az itt szerzett ismeretek hozzájáruljanak a magyar termékek uniós belüli és kívüli értékesítésének a sikerességéhez.

Dr. Molnár Pál elnök, a szervezésben közreműködő EOQ MNB részéről hozzászólásában kiemelte, hogy az EOQ Európai Bizottság megbízásából 2000-ben készült tanulmánya (A minőség európai jövőképe) szerint az európai versenyképesség motorja az új évezredben a sikerre építés, a sokféleségek kibontakoztatása és a győzni együtt szemlélet. Ettől a szemlélettől áthatva, az EOQ MNB Élelmiszer Szakbizottságán belül 2004 májusában szakmai munkacsoportot hoztak létre, melynek vezetőjéül Pallóné Dr. Kisérdi Imola főtanácsost (FVM EU Koordinációs Főosztály) választották. A Hagyományos Élelmiszer Munkacsoport célkitűzése, hogy a HÍR gyűjtemény termékeinek (a gyűjtemény 300 terméke a mintegy 4000 magyar termék 8%-át teszi ki) hasznosítási stratégiáját továbbfejlessze, európai szintű hasznosítását elősegítse. A munkacsoport tikárságát az AMC működteti. A munkacsoport tevékenységét az FVM és az AMC szakmailag támogatja. A munkacsoport regisztrált tagjainak száma jelenleg 124 fő. Az igen aktív tevékenységet folytató munkacsoport eddigi ülésein a résztvevők a következő témákkal foglalkoztak magas színvonalú előadások és azt követő szakmai eszmecserek keretében:

- A hagyományos élelmiszerek és európai hasznosítási lehetőségeik (2004. május, FVM).
- A HÍR gyűjtemény marketing- és kommunikációs stratégiájának továbbfejlesztési lehetőségei (2004. július, AMC).
- A HÍR gyűjtemény sütőipari termékeinek hagyományőrzése (2004. október, Komáromi Monostori Erőd).
- Hagyományos élelmiszereink hasznosítási stratégiájának gyakorlati megvalósítása (2005. november, Foodapest).
- A hagyományos élelmiszerek és az élelmiszerbiztonság (2005. február, Wessling Laboratórium Kft.).
- A hagyományos élelmiszerek fogyasztói kedveltségének vizsgálata nemzetközi felmérések alapján (2005. május, Corvinus egyetem)

A munkacsoport nyitott, a munkacsoport titkársága várja az érdeklődő szakemberek jelentkezését (e-mail cím: anett_popovics@amc.hu).

Nyitóelőadásában **Dr. Jókúti András** (jogharmonizációs tanácsadó, FVM Élelmiszeripari Főosztály) a földrajzi árujelzők közösségi oltalmáról, illetve ezeknek az oltalom alatt álló minőségi jeleknek (eredetmegjelölés és földrajzi jelzés) hazai vonatkozásairól beszélt.

Bemutatta a jogintézmény kettős kötődését, amely mind a minőségpolitika, mind az iparjogvédelem területéhez hozzákapcsolja az oltalom alatt álló nevek rendszerét, majd – az oltalom valódi természetével kapcsolatos általános félreértések elosztatását célul kitűzve – összehasonlította a földrajzi árujelzőket a védjegyek és a származási jelek más-más jellemzőket mutató intézményeivel. Beszélt a termékleírások meghatározó szerepéről is az oltalom terjedelmét illetően. A közösségi oltalom megszerzése kapcsán az eljárás nemzeti szakaszának feladatairól, az abban résztvevő szervekről (FVM, MSZH, Magyar Eredetvédelmi Tanács) és a kérelmező csoportosulásokkal szemben támasztott követelményekről is szó került. Magyarország 10 mezőgazdasági termék és élelmiszer földrajzi árujelzőjének közösségi szintű oltalom iránti kérelmét nyújtotta be hivatalosan az Európai Bizottsághoz: Szegedi téliszalámi, Budapesti téliszalámi, Makói vöröshagyma, Szegedi fűszerpaprika-őrlemény, Kalocsai fűszerpaprika-őrlemény, Gyulai kolbász, Csabai kolbász, Hajdúsági torma, Gönci kajsziarack, Szőregi rózsatő.

(Az előadáshoz kapcsolódó útmutatók az eredetvédelmi és a hagyományos tulajdonság tanúsítási eljárásokról az FVM Élelmiszeripari Főosztályán elérhetők. A közösségi oltalom iránt érdeklődők további szakmai kérdéseikkel forduljanak bizalommal az Élelmiszeripari Főosztály munkatársaikhoz.)

Ana Soeiro (osztályvezető, Vidékfejlesztési és Hidrológiai Intézet, Portugália) az EU-s jogi szabályozást mutatta be és a tagállami alkalmazás tapasztalatairól számolt be. Előadásában a következő fő témákat érintette:

- A KAP 1990-es reformja a hangsúlyt a mennyiségről a minőségre helyezte. A hagyományos termékek és a hagyományos módszerek a fenntartható vidékfejlesztést és a mezőgazdasági termékek sokszínűségét (makro- és mikrodiverzitás fenntartását) szolgálják. Ezeknek a mezőgazdasági termékeknek és élelmiszereknek a védelmére dolgozták ki ezt az ún. minőségpolitikai közösségi rendszert, közösségi rendeleteket. A rendeletekhez kapcsolódó promóciós kampány főleg a termelők számára volt sikeres, a fogyasztókat kevésbé sikerült bevonni ebbe a kampányba.
- Jogi aspektusok a TRIPS egyezmény kontextusában. A közösségi oltalom eredetvédelmi rendszere magas szintű jogi védelmet jelent, megbízhatóságot és hozzáadott értéket biztosít a valódi PDO/PGI termékek és előállítók számára. Fontos hangsúlyozni jogi szempontból, hogy a nemzeti rendszerek nem lehetnek ellentétesek a közösségi joggal. Így az Európai Bíróság példaértékű döntései értelmében (Case C-6/02) az áruk szabad áramlásával ellentétes és tilos pl. a nemzeti, illetve regionális eredetre, származásra utaló minőségjelek használata (mint pl. CMA jelölés, illetve a francia regionális árujelzők jogesete). A WTO Panel döntése értelmében a 2081/92/EK rendelet minden tekintetben megfelel a TRIPS megállapodásnak. A rendelet azonban nem terjedhet ki a harmadik országokra vonatkozó kötelezettségekre, ekvivalenciára vonatkozó előírásokra.

Ugyanakkor a WTO Panel az EU-t kötelezte arra, hogy a harmadik országok termékeinek is hasonló oltalmat kell biztosítania. A Közösségnek az a jövőbeli szándéka a WTO-n belül, hogy a TRIPS egyezményt kiterjessze a jelenleg védett borokon és szeszes italokon kívül más termékekre is.

Az ellenőrzési rendszer. A tagállamok kötelezettsége az ellenőrzési rendszer biztosítása nemzeti szinten. Az ellenőrző szervek feladata annak feltárása, hogy a közösségi oltalom alatt álló termék, amely a közösségi logót viseli, valóban megfelel-e a termékleírásban rögzített követelményeknek. Az ellenőrző szervezeteknek pártatlanoknak, függetleneknek kell lenniük a termelőktől vagy az előállítóktól. Továbbá rendelkezniük kell az ellenőrzés személyi és tárgyi feltételeivel (szakképzett személyzet, vizsgáló laboratóriumi háttér stb.), továbbá ki kell elégíteniük a tanúsító szervezetekre vonatkozó EN 45011 szabvány követelményeit. Az ellenőrzés a kötelező, szokásos élelmiszer ellenőrzésen - így a 882/2004/EK rendelet szerinti élelmiszerhigiéniai ellenőrzésen - felüli speciális ellenőrzést jelent a termékleírás alapján a termék eredetére, speciális előállítási módjára, különleges tulajdonságaira, jelölésére vonatkozóan). Az ellenőrzés költségét a termelő, illetve a gyártó fizeti. Az ellenőrzés több szintű: belső (az adott régióban, illetve az előállítónál); külső: a régió kívüli; a szállítóknál; a forgalmazás során pl. az árusítóhelyeken (belső illetve külső piacokon). Az ellenőrzési rendszer megléte a PDO/PGI jelölés egyik legfontosabb garanciális eleme, alapja az eredetvédelmi, azaz a közösségi oltalmi rendszer megbízhatóságának.

Maria Jesus Ceia, a Natur-Al-Carnes és az APAFNA termelői csoport igazgatója a termelői csoportosulások szerepéről, gyakorlati tapasztalatairól számolt be. A portugáliai Portalegre térség lakossága évekkal ezelőtt fokozatosan előregegett. A befektetők érdektelennek mutatkoztak az elszigetelődött, fejlett infrastruktúra és képzett munkaerő nélküli Portalegre iránt. Az emberek két utat választhattak, vagy farmerként dolgoznak, vagy elhagyják a vidéket, és máshol próbálnak szerencsét. A mezőgazdaság válsága miatt egyre kisebb lett a túlélés esélye, főként a fiatalok hagyták el a vidéket. Valamit tenni kellett, az emberek szervezkedni kezdtek, különleges mezőgazdasági termékeik értékesítésére létrehozták a NATUR-AL-CARNES és APAFNA nevű termelői csoportokat. A portalegreiek rájöttek arra, hogy csak akkor építhetik fel jövőjüket, ha nagyszüleik tudását a modern technológiával ötvözik. Úgy döntöttek, különleges termékeiket közösségi oltalomra javasolják. Így kapott oltalmat a Queijo de Nisa és a Queijo de Tolosa sajt, a Salsicharia de Portalegre kolbász, a Borrego do Nordeste Alentejano bárányhús, a Cereja de Sao Juliao cseresznye, a Castanha de Marvao - Portalegre gesztenye, a Maca de Portalegre alma, az Azeite do Norte, Alentejano olívaolaj. Az eredetvédett termékek népszerűsítése szempontjából érdekes volt az előadása végén vetített kisfilm, amiben két eredetmegjelölés oltalmával jelzett termék földrajzi környezetét és fogyasztóhoz történő eljuttatását mutatta be.

Rendkívül fontosnak tartják, hogy az eredetvédelmi rendszer révén a hozzáadott érték a régióban marad, növeli a helyi fogyasztást (helyi étterem, szálloda, helyi bemutatók, élelmiszer fesztiválok, gasztronómiai fesztiválok,

turisztikai rendezvények), munkalehetőséget teremt, lehetőséget nyújt a helyi vállalkozások beindításához, mindezzel megakadályozható a vidéki térségek elnéptelenedése. Termelői csoportosulásuk pozitív tapasztalatai alapján példájuk követésre méltó Magyarországon is.

Carolín Pottier az Európai Bizottság Mezőgazdasági Főigazgatóságáról a minőségpolitika más közösségi politikákkal való kapcsolódását taglalta:

- A Hagyományos Különleges Termék (HKT) tanúsítása. A 2082/92/EK rendelet értelmében a hagyományos különleges tulajdonság a hagyományos nyersanyagból, a hagyományos összetételből, vagy a hagyományos előállítási módból eredhet. Az Európai Unióban 15 termék viseli ezt a Bizottság által elismert „Garantáltan Hagyományos Különleges” (TSG) tanúsítványt. A termék elnevezésének védelme kétszintű lehet: alacsony, illetve magas szintű. A magas szintű védelem erős védelmet ad, a név kizárólagos használatát garantálja. Az alacsony szintű védelem esetében csak a termékleírásban rögzített feltételeknek megfelelő termék viselheti az EU-s logót, míg az elnevezést más terméken is használhatják.
- Promóciós támogatások. A támogatás alapja a 2826/2000/EK és a 2702/1999 rendelet, célja az EU mezőgazdasági termékeire és élelmiszereire vonatkozó, bel- illetve külpiacon irányuló promóciós programok (több akcióból álló marketing intézkedéscsomagok) támogatása. Előnyt élveznek az OEM, OFJ és HKT jelöléssel kapcsolatos tájékoztató kampányok, rendezvények, kiállítások és vásárok. A támogatásra szakmai és szakmaközi szervezetek nyújthatnak be pályázatot. Az EU a programok költségeinek maximum 50%-át támogatja.
- Vidékfejlesztési támogatások. A vidékfejlesztési támogatások alapja az 1257/1999 /EK rendelet 24. cikkelye az élelmiszer minőségi rendszerekről. Ez a támogatás a vidéki térségek termelői, előállító számára nyújt támogatást minőségi mezőgazdasági termékeik előállításához, feldolgozásához és marketingjéhez.
- Az EU kutatási keretprogramjával való kapcsolat. Megemlítésre került a korábbi DOLPHINS kutatási projekt. Az EU új, 7. kutatási keretprogramja is tartalmaz a témához kapcsolódó kutatási lehetőségeket.

A szeminárium zárásaként **Dr. Rácz Endre** osztályvezető (FVM Minőségpolitikai Osztály) foglalta össze a szemináriumon elhangzottakból a magyar szakemberek számára levonható következtetéseit. Az EU minőségpolitikai rendszerének hazai alkalmazásával kapcsolatosan az egyik fő problémát a hazai termelői-feldolgozó tájékoztatatlanságban és mennyiségorientált szemléletben látta, amelyet fel kellene váltania a jövőben egy tudatos, minőségközpontú gondolkodásnak. Ezt a szemléletváltást igyekeztünk elősegíteni ennek a szemináriumnak a megrendezésével, az érdekeltek széles körű bevonásával.

Pallóné dr. Kisérdi Imola